Galaction VEREBCEANU
Institutul de Filologie al AŞM
(Chişinău)

UN MANUSCRIS AL *SINDIPEI* DE LA SFÂRŞITUL SECOLULUI AL XVIII-LEA. TEXT (I-3*)

A manuscript of *Sindipa* of the late 18th century. Text (I-3)

Abstract: This edition focuses on providing for specialists the manuscript's text announced in the title, one of many Romanian versions of the popular novel, entered in our literature from the early 18th century, under the abbreviated name of *Sindipa*. The writing, little known in the specialized literature, dating from 1798, was copied by Ioan Crăciun from Ştefăneşti, Dorohoi; it is contained in a Romanian manuscript (elevation 824) from the *Grigorovici* fund of the State Library of Russia (Moscow) and has a volume of 101 pages.
Keywords: copy, grapheme, manuscript, letter, sound-type, text.

Rezumat: Ediţia urmăreşte scopul de a oferi specialiştilor textul manuscrisului anunţat în titlu, una din numeroasele versiuni româneşti ale romanului popular, pătruns în literatura noastră la începutul secolului al XVIII-lea sub denumirea prescurtată de *Sindipa*. Scrierea, puţin cunoscută în literatura de specialitate, datează din 1798, a fost copiată de Ioan Crăciun din Ştefăneşti, Dorohoi, se conţine într-un manuscris românesc (cota 824) din fondul *Grigorovici* de la Biblioteca de Stat a Rusiei (Moscova) şi are un volum de 101 file.
Cuvinte-cheie: copie, grafem, manuscris, slovă, sunet-tip, text.

Spunire pildii cuconului

– Era trii neguţitori tovarăş şi mearsără[200] întru un târg pentru negustorie tustrii. Şi dacă întrară în târg, prinsără gazdă la o fimei bătrână de cinste şi zisără:

– Să mergim[201] la feredeu.

Şi să gătiră. Şi ave fiiştecare câte o pungă de bani şi-ş pecetluiră cineş punga cu pecetea sa şi le dediră trusteli în mâna babii, pungile, şi zisără:

79r – Maică, puni aceste 3 pungi[202] în lada ta şi încuie // şi, până nu vom fi iar noi trustei, să nu cumva dai banii la vreunul din noi.

* Vezi „Philologia" 2017, nr. 1-2, p. 35-55; nr. 3-4, p. 67-89.

[200] Scris: mv (r)s r .

[201] Scris: merci m.

[202] Scris: p¶(n) i : G; cf. ms. 3184: *3 pungi* (58r).

BDD-A27577 © 2017 Academia de Ştiinţe a Moldovei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:00:38 UTC)

Şi luo baba banii şi-i pusă în ladă şi[203] încuie lada, ia*r* negustorii purceasără să meargă[204] la feredeu. Şi dacă să depărtară de la gazdă ca de o zvârlitură de piiatră, ş-au adus aminte de chieptine că n-au luat şi întoarsără pre unul din tovarăş la babă să ie cheptinile[205] lor, ia*r* acela ci să întoarsă zisă:

– Aşteptaţ aice până voi veni şi eu.

Şi cei doi zisără:

– Du-te, că te vom aştepta aice.

Ia*r* acel negustoriu, dacă să întoarsă la babă, zisă:

– Maico, am venit să-*m* dai acele 3 pungi, că m-au trimes tovarăşii miei, şi ei stau în drum de mă aşteaptă[108].

Ia*r* baba zisă:

79v – Da*r* cum să-ţ dau eu ţie banii, că voi aţ zis că, până nu-ţ fi trusteii / tovarăşii, să nu-i dau, şi acum ai venit tu sângur, nu-ţ dau nicio pungă.

Ia*r* acel negustoriu zisă:

– Maico, ieş cu mine până afară şi-i vei vide că mă aşteaptă[108] în drum, şi ei m-au trimes să-*m* dai pungile.

Iar baba ieşi până afară şi-i văzu şi pi acei doi aşteptând în drum. Atunce zisă ia*r*:

– Blem în casă şi-*m* dă banii.

Şi nu luo chieptinile la care vinisă ce*l* ce cere banii de la babă cu vicleşug. Apoi strigă cătră tovarăş de-l auziră şi zisă:

– Nu vra maica să-*m* de.

Ia*r* acei doi gândiră că nu vra baba să le de chieptinile şi strigară din drum:

– Dă-i, maico, dă-i, că noi l-am trimes.

Ia*r* baba, dacă auzi şi pre acei doi zicând: „dă-i, maică, dă-i, că noi l-am trimes”,
80r iară e scoasă pungile din ladă şi le dedi la neguţitoriu, // şi el luo pungile şi purceasă spre cei doi, iară acei doi, dacă-l văzură că vine, ei purceasără înainte vorbind, iară ce*l* ci luo banii apucă pi altă uliţă şi fugi şi să ascunsă cu banii, iară cei doi căutară înapoi să-l vază viind şi nu-l văzură ci să făcu şi atunce să întoarsără înapoi la babă şi zisără:

– Ci să făcu tovarăşul nostru?

Iară baba zisă:

– Au luat pungile şi au purces acolo unde staţ de-l aşteptaţ, când aţ strigat să-i dau banii.

Iară ei zisără:

– Ci grăieşti tu, babo, da*r* că noi am strigat să-i dai chieptinile, ia*r* nu banii. Au nu ţ-am zis noi: până nu vom fi trustei, să nu dai banii nici la unul?

Da*r* baba zisă:

– Dară, iacă, el n-au cerut chieptinile, ci el au cerut banii. Şi pentru aceea am
80v ieşit eu afară şi nu vrem / să-i dau şi apoi aţ strigat şi voi să-i dau şi eu, auzind că ziceţ „dă-i, dă-i”, eu i-am dat banii.

[203] Scris: ĩ .

[204] Scris: s mˇ (r)g .

[205] Scris: kee(p)æi ni l e.

BDD-A27577 © 2017 Academia de Ştiinţe a Moldovei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:00:38 UTC)

Iară acei doi neguțitori, auzind aceste cuvinte de la babă, foarte să mâhniră şi-*ş* făcură voie rea şi îndată luară pe babă şi o dusără la giudecătoriul târgului şi spusă lucrul acista cum au fost cu mare jale, ia*r* giudecătoriul zisă:

– Dă banii, babo, oamenilor cari i-au dat.

Ia*r* baba zisă:

– Doamne, eu i-am dat banii.

Iară ei zisără cu giurământ:

– Nicidecum, doamne, nu ne-au dat nimică.

Şi spusără neguțitorii domnului toată poveste cum au fost pricina, ia*r* domnul zisă:

– O, muiere, nu mai şuvăi, ci dă banii oamenilor, că cu gre urgie te voi pedepsi, nu mai lungi vorba, de vremi ci şi tu î*m* spui sângură că, când ț-au dat banii pe mâna ta, au zis ei: „Să nu cumva dai banii la unul până // nu vom fi trustei", şi apoi **81r** acum spui că i-ai dat numai la unul. Ci iată că-*ț* poroncesc acum: lasă-*ț* vicleşugul şi dă banii acum degrabă.

Atunce purceasă baba înspăimată şi plânge cu amar, ia*r* neguțitorii zice:

– Dă-ne banii şi nu mai plânge, vezi că acum ți s-au scurtat, ți s-au încuiet tot vicleşugul, dă-ne banii după poronca domnului.

Ia*r* fimeia plânge şi să văieta în gura mare şi zice:

– Săracan de mine şi bicisnica de mine! Ce voi să mă fac?

Şi aşe mergând acasă, o întâlni un cucon mic ca de cinci ani şi-i zisă:

– Ce plângi, fimei, aşa tare şi cu amar?

Iară e zisă:

– Lasă-mă, fătul mieu, nu mă mai întreba cum plâng bicisnicie me şi întâmplare ci mi s-au întâmplat astăzi cu cei doi oameni ci stau de mă aşteaptă[108], ia vezi-i acole înainte. / Ia*r* acel cucon încă mai tare începu a o întreba să-i spuie lui ca să ştie **81v** ci-i este pricina jălii ei; şi o apucă de mână acel cucon pe fimeie şi nicidecum nu o lăsa până nu i-a spune toată pricina, şi-i zisă:

– Întru adevăr să-*m* spui.

Ia*r* fimeia, văzind că nu să poate mântui de dânsul, ea spusă toată pricina ei acelui cucon mic şi vru să purceagă, că sta neguțitorii de o aştepta şi o chema să vie mai degrabă, ia*r* acel cucon ia*r* o popri şi-i zisă:

– Dă-*m* un ban, maico, să-*m* cumpăr nuci, şi eu te voi învăța ci-i face să te izbăveşti de această pagubă şi întâmplare.

Ia*r* baba zisă:

– Fătul mieu, da-ț-oi[206] bucuroasă, numai, de po*t*, izbăveşti-mă de frică şi de primejdie ce me-u venit // asupră, că eu banii i-am dat, după cum ț-am spus, la tovarăşul[207] acestor **82r** doi, şi acum domnul m-au dat platnică să plătesc şi la acişti doi banii deplin; şi, di i-a*ş* ave ai mii, încă i-a*ş* da, numa să mă izbăvesc, că mă tem, că au zis domnul judecătoriul că cu moarte mă va pedepsi de nu-i voi plăti banii to*ț*. Şi acmu eu am rămas mântuită de viiața me din lume aceasta şi n-am nicio nădejdi, fătul mieu, ci, fătul mieu, de ştii ceva şi poți, izbăveşti-mă.

[206] Scris inițal de po, apoi e a fost modificat în a, iar po, barat.

[207] Scris: æovar¶ ¶(l).

BDD-A27577 © 2017 Academia de Ştiințe a Moldovei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:00:38 UTC)

Atunce zisă acel cuconaş:

– Întoarci-te înapoi la domn şi-i chiiamă pre acişti doi ia*r* înainte domnului şi, dacă ve*ț* sta față, să-i zici: „Doamne, ascultă-mă. Acişti şi cu altul, al triile, au venit la casa me şi să cerşu în gazdă la mine şi, după ci îi priimiiu eu, ei scoasără trii pungi
82v cu bani / şi-i dideră la mine să-i pui în lada me şi-*m* zisără trustrii: „Fimei, iată că noi mergim în târg, ia*r* tu să nu dai banii până nu vom veni ia*r* tustrii”. Şi atunce zi acistor doi: „Aşa au fost vorba noastră?” Ia*r* ei vor zice: „Aşa au fost, doamne, noi am zis: până[208] nu vom fi tustrii să nu ne de banii nici la unul”. Ia*r* tu să zici: „Doamne, ie-*m* sama drept: banii sânt la mine, ci nu-i voi da până nu vor veni tustrii tovarăşii, precum au fost şi întâi când mi-au dat banii, şi acum au venit numai doi şi-*m* cer banii, nu pot să-i dau, să meargă să[209]-şi caute şi pi celalant şi apoi să le dau banii”.

Atunce fimeia, dacă auzi aceste vorbe de la acel cucon, foarte s-au bucurat
83r şi îndată chemă pe neguțitori înapoi la judecă//to*r* şi grăi aceste vorbe ci o învățasă acel cucon, ia*r* domnul căută la neguțitori cu mânie şi zisă:

– Da*r* de vreme sânguri voi mărturisi*ț* că aşe au fost vorba voastră că, până nu-*ț* fi tustrii, să nu de femeia banii, şi acmu a*ț* venit numai doi. Rău umbla*ț* şi cu înşălăciune, mergi*ț* şi căuta*ț* pe celalant şi apoi mergi*ț* la muierea şi cereți[210] banii şi apoi atunce, de nu vi i-a da, eu voi împlini voao to*ț* banii.

Şi făcându-să această judecată, scăpă femeia şi să dusără neguțitorii, ia*r* domnul întrebă pe ace femeie:

– O, muiere, cine te-au sfătuit la acist răspunsu ci-l dide*ş* acum aşe desăvârşit şi neclătit?

Ia*r* femeia zisă:

83v – Doamne, un cucon ca de 5 ani vrâsta / lui, dacă m-au văzut că plângu cu amar, m-au întrebat, şi eu i-am spus toată pricina drept şi apoi el mă sfătui şi mă învață cum să grăiescu înainte Mării<i> Tale.

Ia*r* domnul numai ci rămasă gândind şi minunându-să de minte acelui cucon mic şi cu minte întreagă ca de bătrân ci o avea dată de la Dumnezeu.

Şi mai spusă şi altă pildă zicând:

– Încă mă rog, părintile meu împărate, să-ți mai spun o istorie a întâmplărilor de cele ci să întâmplă în lume şi să fac.

Era un neguțito*r* carile ave obiceiu de făce neguțitorie de lemne mirositoare. Şi auzind el de la un neguțito*r* că în cutare loc şi oraş foarte cu prețu să vându lemnile cele
84r mirosi//toare cu mare prețu, atunce el îndată luo multe lemne mirositoare, acel neguțitoriu, şi le dusă la acel oraş. Şi dacă să apropie la o margine a cetății aceea şi stătu până ş-ar afla muşterei afară din cetate, ia*r* atunce să întâmplă de trecu pe acole o fată slujnică al[211] unui neguțito*r* din cetate aceea şi să apropie de acel neguțito*r* şi-l întrebă:

[208] Scris inițial p r , apoi r a fost modificat în n, cuvântul *până*, ulterior barat, fiind scris şi deasupra rândului.

[209] Scris deasupra rândului.

[210] Scris: erhci.

[211] Scris inițial a(¶), apoi (¶) a fost modificat în (l).

BDD-A27577 © 2017 Academia de Ştiințe a Moldovei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:00:38 UTC)

– Ci om eşti şi de unde eşti şi ci fe*l* de marfă ai şi au de vândut este?

Ia*r* neguţitoriul zisă:

– Eu sânt neguţitoriu şi povoara ci o am este de vânzare, tot lemne mirositoare.

Ia*r* slujnica marsă degrabă acasă şi spusă stăpână-său, ia*r* acel om îndată să sculă şi câte lemn<e> ave el la casa lui mirositoare toate le strânsă şi le pusă în foc şi îndată să împlu tot locul, prenpregiuru cela, de / miros frumos şi bun. Şi, nefiind departe neguţitoriul **84v** ce*l* cu lemnele cele de vânzare, dacă sâmţi, zisă acel neguţito*r* cătră oamenii care era pre lângă dânsul:

– De mult miros de lemne mirositoare mă împluiu, ia*n* căuta*ţ* să nu cumva fi aprinsu cineva lemnul, marfa noastră.

Ia*r* ei zisără:

– Nu este una ca aceasta, că marfa dumitale este foarte cu mare pază de cătră noi.

Ia*r* a dăoza purceasă să între neguţitoriul în cetate aşe sângur şi îndată îi ieşi nainte acel stăpân al fetii, carile aprinsăse lemnul ce*l* mirositoriu de cu sară, şi-i zisă:

– Pohtescu, frate, să stai un ceas să vorbim[212]. Ci om eşti şi de unde eşti?

El zisă:

– Neguţito*r* sânt şi am adus lemne mirositoare, că am auzit că să vându cu preţu aice[213].

Ia*r* acel neguţito*r* de loc zisă:

– O, omule, cine te-au îndemnat să // aduci lemnu de acista rău ţ-au priit, că noi de **85r** aceste lemne le avem de foc în casile noastre de toată treaba.

Ia*r* neguţitoriul ce*l* cu marfa crezu să fie aşe, fiindu că de cu sară era tot locul plin de acel miros, şi să mâlni foarte tare[214], ia*r* acel amăgiu zisă:

– Frate, văd că te-ai mâlnit şi mi-i milă de tine, ci, de vei vre, vindi-*m* tot negoţul tău şi să nu te las păgubaş, că mi-i milă de tine şi-*m* spune drept câtă este cheltuiala ta cu această marfă până aice, numai drept spune, şi eu î*ţ* voi plăti să nu fii păgubaş şi apoi eu, fiindcă am prietini, oi face chivernisală cu prietinii mii şi-*m* voi scoate cheltuiala.

Ia*r* acel neguţitoriu spusă drept ci au cheltuit cu ace marfă. Şi ce*l* de loc zisă:

– Frate, mult / ai cheltuit, ci eu, de vei vre, să-*ţ* dau o tipsie plină ori de ce vei pohti **85v** pe ace marfă.

Ia*r* acel neguţitoriu gândi în gândul său: „Ci să fac? Decât să-*m* rămâie marfa me nevândută, mai bine să fac tocmală şi să o dau marfa şi pe urmă m-oi socoti cu ci să-*m* umple tipsie”. Şi făcură tocmală cu zapis orici ar cere să-i umple tipsie plină pe acel lemnu şi-i dedi toată marfa; şi o dusără la casa lui acel înşălătoriu şi o discărcă, ia*r* acel neguţitoriu ci vândusă negoţul să dusă în târgu şi prinsă gazdă la o babă până ş-a lua plata pe negoţ şi până s-a găti de purces. Şi dacă să aşăză la gazdă, el întrebă pe babă, zisă:

– Maică, cum să vinde lemnul cel mirositoriu aice în oraş?

Ia*r* baba zisă:

[212] Scris: vo(r)bi (n).

[213] Scris: ae e.

[214] Scris: æarh.

BDD-A27577 © 2017 Academia de Ştiinţe a Moldovei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:00:38 UTC)

86r – Scumpu, întocma cu // aurul.

Şi mai zisă şi aceasta:

– Încă îț spun: foarte să te păzeşti de oamenii cetății aciştie, că sânt foarte vicleni şi amăgitori şi nu este cu putință niciun strein ce vine aice să nu-l amăgească[215] şi să scape făr de primejdie.

Iar neguțitoriul, auzindu aceste cuvinte de la babă, le pusă în gândul lui şi ieşi în târgu ca să vază ceva din obiceiul cetățenilor. Şi mărgându, văzu într-un loc 3 bărbaț stându şi să apropie de dânşii, iar unul îl cunoscu că este strein şi-i zisă:

– Omule, vino să ne luptăm din cuvinte şi, de mă vei birui cu vorba ta, să faci ce vei vre cu mine, iar de te voi birui, eu să fac ci voi vre cu tine.

Şi îndată îl apucă şi nu-l lăsa şi începură a să prigoni din vorbe, iar acela de loc zisă:

– Iată acum că te biruiescu, stă, nu fugi, că cuvintile mele te biruiră şi, după /
86v tocmala ci am făcut cu tine, îț poroncesc să bei toată apa mării.

Iar neguțitoriul s-au spăriet şi sta în mare gânduri şi cu frică, că nu-i pute răspunde nimică, fiind om strein, şi vru să fugă şi nu putu să scape. Iar dintr-acei 3 cetățeni era unul orbu de un ochi şi-l apucă şi acela pe neguțitor şi-l ține tare şi-i zisă:

– Tu, omule, ci me-i furat ochiul meu? Că eu avem doi ochi, şi tu erai orbu de un ochiu şi astă-noapte me-i furat ochiul meu, şi-l cunoscu la tine, ci ori îm dă ochiul, ori te voi duce la judecată ca pe un tâlhariu.

Iar baba aceea, gazda lui, să întâmplă de veni şi ea acolo atunce şi, dacă văzu aceste, să rugă acelui cetățan să-l lasă în chizăşie ei până a dăoaza, şi ei îl lăsară până
87r a dăoaza pentru voie babii. Şi dacă marsă // acasă cu baba, îi zisă baba:

– Dară nu te-am învățat eu mai înainte să te păzeşti de oamenii oraşului acestuia, că sânt foarte vicleni şi răi, ci, iată, acum să mă asculți cum te voi învăța eu. Dacă ai greşit întâi, ascultă. Vezi aceşti oameni vicleni ai oraşului, ei au dascal care îi întrece pe toț din vicleşug; şi el îi învață toate răutățile şi vicleşugurile, şi ei au obiceiu de să adună înainte lui în toate sâmbetele dacă înnoptează şi fieştecarile spune dascalului lor toate câte răutăț şi vicleşuguri au făcut peste săptămână. Ci dară ascultă acest sfat al meu şi ț-a fi de mare folos.

Şi să dusă baba şi-i adusă haine precum purta ei, cetățenii aceia[216], şi-l schimbă în haine şi-i arătă casa dascalului şi zisă: /

87v – Şi tu, dacă a însăra, te[217] du şi te amestică pe<n>tre cetățeni şi întră în casă şi te păzeşte să nu te cunoască şi stă între dânşii can deoparte şi ascultă cu luoare aminte toate câte să vor vorbi de dânşii şi să ții minte bine şi de mare folos ț-a fi.

Şi dacă însără, el marsă, neguțitoriul, după învățătura babii şi să amestecă între dânşii şi întră în casă înainte dascalului şi stătu can deoparte şi asculta; şi văzu pre cel ce cumpărasă lemnele cele mirositoare de la dânsul, stătu înainte dascalului şi începu a spune cu mare bucurie zicându:

[215] Scris: s n¶ am esk .
[216] Scris: a(i) eea.
[217] Scris: æh.

BDD-A27577 © 2017 Academia de Ştiințe a Moldovei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:00:38 UTC)

– Dascale, să ştii dumnata că eu astăzi mare dobândă am dobândit, că au venit un neguțitor strein şi au adus multă povoară de lemne mirositoare şi eu l-am înşălat şi am făcut tocmală // cu dânsul pre ief<t>en şi am luoat la casa me tot lemnul 88r
cel mirositoriu, carile mii de pungi de bani face ace marfă, şi eu i-am dat zapis numai o tipsie ce-a încăpea într-ânsa, ca o ocă, să-i umplu ace tipsie orici va pohti el pe toată marfa ci am luoat de la dânsul.

Iar dascalul zisă:

– Dar scris-ai zapisul ci i-ai dat[218] cu ce să-i umpli[219] tipsie?

Iar înşălătoriu zisă:

– Ba, aşe anume n-am răspicat, ci orice va cere el pe lemne pot să-i dau, că, de va cere argint, puțin este, de va cere să-i umplu cu galbini, puțin este şi de va cere şi pietre scumpe, tot să-i umplu tipsie, că voi pune de tot felul de petre: bălaş, zmarandu, zamfir, rubin, sanfir şi magneț, mărgăritariu, adiemant, piatră luminoasă scumpă, matostat, chirimbariu, cristal şi cu de aceste pot să-i umplu tipsie şi / tot mai mult voi 80v
dobândi eu pe marfa ci am luoat eu astăzi de la dânsul.

Iar dascalul zisă:

– Nu te lăuda, că nu ți-i bine tocmala şi încă nu ştii la ci va veni la urmă, că dar, de va fi şi acela neguțitor om învățat şi prifăcut, fiindcă are el atâta bogăție, nu-ş samănă să fie prost; şi poate ț-a cere un lucru carile nici noi toț, cetățenii, nu vom pute avea să-i dăm, necum tu, poate să-ț ceară să-i umpli[212] tipsie plină şi cu vârfu de purici şi să fie unii negri, alții bălțaț, alaci, alții pântănogi, alții roşii şi să-i umpli tipsie de aceştie, apoi tu ce vei face? Rău ai făcut tocmală.

Şi-l scoasă afară, iar el zisă:

– Dascale, nu mă probozi, nici mă pedepsi[220], că acela este om prost, nu-l agiunge minte să-m ceară el de acest feliu ci ai zis dumnata.

Iar dascalul îl dedi afară. Şi îndată veni la dascal şi amăgitoriul carile trăge pe negustor // la giudecată şi zisă: 89r

– Dascale, şi eu pe acel neguțitor l-am biruit şi am pus mare rămăşag cu dânsul: care pe care va birui din vorbe numaidecât aşe să facă cel rămas, să asculte pe cel ce au biruit şi să facă orici i-ar poronci. Şi eu l-am biruit la toate întrebările şi apoi i-am poroncit zicându: „Iată acum că te-am biruit, pasă acum de be toată apa mării”. Şi au rămas până mâine şi ştiu că multă avuție mi-a da, numai ca să-l las.

Atunce zisă dascalul şi cătră acela:

– Nici tu n-ai izbândit nimică, rău ai umblat.

Iar amăgiul zisă:

– Şi zapis mi-au dat precum că l-am rămas.

Iar dascalul lor zisă:

– Bine că ț-au dat zapis, dară de va zice el: „Eu voi be apa mării precum

[218] Scris: (i) da(æ)a(m); altă lecțune posibilă: *i-ai dat-ai*.

[219] Scris: s (i) ¶mpl e.

[220] Scris: pede(p) i .

BDD-A27577 © 2017 Academia de Ştiințe a Moldovei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:00:38 UTC)

m-am apucat cu tine, că de nevoie m-am apucat, că nu mă lăsai, ci şi astăzi nu voi
89v şuvăi, de vreme căci am apucat de am zis, nu voi tăgădui". Şi ț-a zice: „Sco/ate zapisul". Şi după ci îl vei ceti, iar el poate să zică: „Eu m-am apucat să beu numai apa mării până a săca de tot, după cum scrie în zapis, iar nu m-am apucat să beu toate gârlele câte cură în mare[221]. Ci acest om, ci m-am apucat cu dânsul, să margă întâi el să oprească[222] toate gârlile câte cură în mare, şi apoi eu voi be apa mării până va săca". Şi apoi tu ci vei face? Că nu poț să popreşti gârlile şi să astupi izvoarăle şi te va rămâne şi nu vei pute scăpa de dânsul şi cu greu l-ei împăca. Şi rău te lauzi.

Iar el zisă:

– Nu-i aşe de învățat acel neguțitoriu, că este om prost, nu-l[223] agiunge minte.

Iar dascalul îl dedi afară şi pe acela. Atunce veni şi amăgitoriul cel orbu şi zisă:

– Dascale, astăzi am văzut un negustoriu strein în târgu şi-i era ochii lui încru-
90r cişeți şi eu l-am apucat foarte tare şi i-am zis că el mi-au fu//rat ochiul meu şi am rămas orbu; şi, fiind el orbu, au pus ochiul meu la dânsul şi pentru aceea nu i să potrivescu ochii şi caută încrucişet şi am zis să-*m* de ochiul cu pace, să-l scoată din capul lui şi să me-l puie la loc şi să-l tămăduiască. Şi au rămas până mâni înainte ta şi ştiu că mi-a da mult, numai ca să scape.

Iar dascalul lor zisă:

– Nici tu n-ai făcut nimică şi rău ai umblat, că dar, de-ț va zice el țiia, cându veț fi înainte mea, va zice: „De vreme ci acest om mă năpăstuiaşte şi zice că eu i-am furat ochiul lui şi l-am pus în capul meu, şi eu giur că nu-i aşe, şi n-am crezare, poronceşte dumnata ca să-ş scoată el ochiul carile zice el că-i a lui şi oi scoate şi eu ochiul meu carile zici că l-am furat, şi dumnata le pune în cumpănă şi, de vor veni tocma cu ai lui, atunce vinovat voi rămâne, iar de nu vor veni întocma la cumpănă, atunce omul
90v ş-a cere dreptate pentru ci l-a făcut de ş-au scos ochiul". Şi cu gre pedeapsă tre/buie să rămâi pedepsit[224] şi cel mai rău va fi că lui tot îi mai rămâne un ochiu, iar tu vei rămâne obidnic, orbu de tot şi întunecat şi vei vre să-i dai tot ci ai, şi nu vei pute scăpa. Şi rea treabă şi slujbă ai făcut.

Iar acel amăgitor zisă:

– Dascale, nu-l agiunge pre dânsul minte ca să[225]-*m* zică el aceste cuvinte.

Iar bietul neguțitor cel strein asculta aceste toate şi le pune în inima lui cuvintele acelui dascal al viclenilor, iar a dăoaza, dacă să făcu zio, marsă neguțitoriul la amăgitoriul cel ci luoasă lemnul cel mirositoriu şi-i zisă:

– Priiatine, dă-*m* ci ai tocmit cu mine pre negoțul mieu.

Iar amăgiul zisă:

– Pohteşte ci să-ț dau şi eu gata sânt să-ț dau.

Iar neguțitoriul scoasă o tipsie şi zisă:

[221] Scris: marh.

[222] Scris: s opre(s)k .

[223] Deasupra scris şi barat m.

[224] Scris: pede(p) i (æ).

[225] Scris: si .

BDD-A27577 © 2017 Academia de Ştiințe a Moldovei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:00:38 UTC)

– Eu voiu să-*m* umpli[212] această tipsie[226] plină cu vârfu de purici: unii[227] să fie negri, alții bălța*t*, // alții murgi, alții roşii şi pântănogi şi să fie tocma, câ*t* parte bărbă- **91r**
tească, atâța şi parte femeiască.

Şi aşe începu a-l trage tare şi de aproape şi în grabă:

– Dă-*m* curând acum, că eu n-am a şăde aice cu tine.

Şi nu-l slăbie măcar un ceas, ia*r* amăgiul numai ci asuda şi să ohta, temându-să şi de dascalul lui, şi mult să ruga şi nu-l pute împăca şi apoi îi dedi întriit prețul lemnelor celor mirositoare şi abie îl iertă neguțitoriul. Apoi mearsă neguțitoriul în târgu şi găsi şi pe cei doi amăgitori, ce*l* cu pricina ochiului şi ce*l* ce-i poroncisă să beie apa mării toată. Şi îndată îi apucă el cu mare tărie şi-i trăge la judecată şi le zisă cuvintele cele ci le auzisă / de la dascalul lor, ia*r* ei, dacă au văzut că au biruit şi le-au răspuns **91v**
tocma ca şi dascalul lor, ei s-au spăriet[228] şi au început a să ruga tari şi să-l împace şi să nu mai margă la dascalul lor la giudecată. Şi multă avuție îi dederă cât au cerut el şi abiia au scăpat, ia*r* neguțitoriul s-au întorsu cu multă dobândă la casa lui.

Şi acum, părintele mieu împărate, să ştii că, din câte ț-am spus, socotescu[229] că întru acesta*ş* chipu m-au făcut pe mine dascalul mieu.

Ia*r* împăratul zisă:

– Cunoaşte da*r*, fătul mieu, că în trei ani ci ai fost întâi la dascalul ce*l* dintâi nimică n-ai învățat, ia*r* acum în 6 luni întreci toată înțelepciune şi ai venit întru atâta cuvântare cu//vioasă. **92r**

Ia*r* cuconul zisă:

– Părintele mieu, să ştii, Împărăție Ta, că eu atunce eram brudiu şi fire trupului şi a sufletului nu-*m* agiuta, nici ochii, nici limba, nici minte, nici inima nu-*m* pute să-*m* agiute la dăscălie şi la învățătură, nici este cu putință copilul[114] mic ca să învețe minte lesne, că tot copilul[114] gândul lui este la gioc şi la horă, ia*r* nu la învățătură. Aşe şi eu, părintele mieu, într-acel fe*l* eram atunce şi în firea copilărească[230] şi minte mea neaşăzată şi pentru aceea nu putem să învățu. Ia*r* acum dascalul meu Sandipa, văzindu-mă tânăr de vrâstă, nu mă învăța la grele din început, ca nu cumva eu, ca un tânăr, să ostinescu şi să urescu învățătura şi încă şi alta, că ştiia dascalul meu că, de m-ar fi pus dintâ<i> la învățătură mari, şi atunce eu poate m-a*ş* fi mândrit şi a*ş* fi fugit de la dânsul, fiindu că sânt fecior de împărat, ci dascalul meu, / fiind mare înțelept, **92v**
m-au luoat încet şi în uşor, cât încă eu pohtem pe zi ci trece mai mult, pohtem cu tot gândul mieu să-*m* arăte şi să-*m* adaogă învățătura şi în toate zilele orici învățam încă mai mult pohtem, fiindu că m-au titărit (!) bine dintâi şi pentru aceea mi să adăoge dor peste dor la învățătură şi mi să lumina minte şi gândul mieu. Şi aşe mă învață deplin şi eu, viindu-mi în minte desăvărşit toate câte mă învața, le-am scris pe inima

[226] Scris: æi (p) ˇea.

[227] Scris: ¶ne(i).

[228] Scris: sp ri ˇ(æ), apoi ˇ a fost modificat în e.

[229] Scris: s| k| æh(s)k¶.

[230] Scris: kopel rh(s)k .

BDD-A27577 © 2017 Academia de Ştiințe a Moldovei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:00:38 UTC)

mea şi în minte şi mi-am strânsu împrăştietul[231] mieu gându foarte tare şi bine la un loc şi numai spre învățătură vărsam gândul minții mele şi limba spre bună cuvântare. Şi pentru aceasta, preluminate părintile mieu, cu multă şi nesfârşită mulțămită în
93r toată vreme şi în tot ceasul mulțemescu şi sânt dator a mulțămi[232] Împără//ții<i> Tale pentru mare milă ci ai făcut cu mine şi cu învățătură şi cu viiață ci-*m* dăruiş.

Atunce împăratul luo mare bucurie şi mulțămită trimesă lui Dumnezeu din toată inima pentru darul ci au[233] câştigat al fiiului său şi îndată începu a lăuda minte şi învățătura cuconului şi cu mare mulțămită au mulțemit Sandipii filosofului şi mult l-au dăruit cu daruri.

Poronca împăratului să-i aducă pe vicleana muiere, țiitoare lui

Şi o adusără. Şi aşe şăzindu împăratul cu toț sfetnicii lui şi cu toț boierii, zisă împăratul:

– O, muiere[234], pentru ce pricină sârguiai să omori pe fiiul mieu? Spuni-*m* acum drept.

Ia*r* ea zisă:

– Drept ț-oi spune, preputernice împărate[235]. Tot omul câte le face în lume aceasta
93v ori de să greşe/şte, ori de face bine, tot pentru folosul său să osteneşte ca să să folosască pe sine, ca să-*ş* mai poată lungi viiața.

Şi începu a-i spune drept zicându:

– Eu, împărate, după ci l-am luoat pe fiiul tău, am început a mă nevoi în tot chipul ca să pot afla pricina lui, din ci pricină nu vra să grăiască şi am început a-l întreba cu dulci cuvinte şi în tot chipul mă silem ca să scot cuvânt din gura lui, şi nicidecum nu-l putem să-l fac să grăiască; şi, văzind eu că nu pot să izbândescu, l-am apucat cu alte vorbe răle ale viclenii<i>, cu care vicleşug am scos cuvânt din gura lui, însă foarte straşnic mi-au răspunsu, fiin<d>că aşe mi să căde să-*m* răspunză de supărare ci făcusim cu vorba mea. Şi eu, dacă am văzut acel răspunsu straşnic, m-am spăriet, fiindcă am greşit cu vorbile mele foarte rău şi nu mă tăgăduiescu[236] astăzi, ia*r* întâi am gândit că el au zis că „după 7 zile
94r vei vide tu răspunsul mieu şi // patima ta" şi eu de frica Împărății<i> Tale, temându-mă că după 7 zile m-a spune ce am zis. Dreptu îț spun: apucasim eu mai înainte ca până la 7 zile să te fac să-l omori, ca să nu-ț apuce a spune vorbile mele[237]. Şi acum fă cu mine, o, mult puternice împărate, cum vei vre.

Ia*r* împăratul atunce, după vorba muierii, căută la domnii săi şi la toț sfetnicii să vază ci vor răspunde şi, văzindu împăratul că tac toț, zisă împăratul:

[231] Scris: (n)prewˇeæ¶(l).
[232] Scris: m¶(l)c m .
[233] Scris: a(m); cf. ms. 3184: *au* (68r).
[234] Scris: m¶er h.
[235] e scris peste a.
[236] Scris: æeg d¶e(s)k¶
[237] Scris: mhl e; altă lecțune posibilă: *meale*.

BDD-A27577 © 2017 Academia de Ştiințe a Moldovei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:00:38 UTC)

– Ci sfat îm daț pentru această muiere, pentru o răutate mare ca aceasta ci au făcut?

Iar unul din boieri zisă:

– Cu cale este, puternice împărate, să i să taie mâinule şi picioarile[238].

Iar altul zisă:

– Ba nu aşă, ci să-i tai limba şi să-i scoț toț dinții cu cleştele.

Iar altul zisă:

– Ba nici aşe, mai bine să o spintici de vie, să-i scoț inima şi să o arunci la câini.

Iar muiere, dacă auzi aceste răspunsuri asupra ei[239], / zisă: 94v

– Pozvoleşte-mă, puternice împărate, să mai grăiescu puținel până mi-oi lua pedeapsa ci mi s-a hotărî.

Şi zisă împăratul:

– Grăieşte atunce.

Muiere spusă această pildă zicând:

– Împărate şi mult puternice şi pre înțelepților domni şi sfetnici, aceste cuvinte ci aț zis acum pentru mine le asămănezu eu cu o poveste al unii vulpi, care în toate nopțile întra într-o cetate pe o fereastă şi merge la un tăbăcar şi-i mânca peile şi multă pagubă îi făce. Iar tăbăcarul au păzit să vază de unde i să face lui atâta pagubă şi află că-i de la vulpe şi pusă cursa. Şi, cum veni vulpe, dedi în cursă, dară, fiind vulpe viclenă, făcu vicleşug şi scăpă din cursă şi deci să temu vulpe să să întoarcă să iasă iar pe ace fereastă din cetate afară şi să dusă de umblă toată noapte pin cetate pe // lângă zid. 95r Şi, văzind că nu-ş găseşte loc să iasă afară, zisă: „Va<i> de mine! Ci-m fu a păți! Că dacă s-a face zio, mă vor vide dulăii şi mă vor omorî şi aşe voi peri ca o becisnică, ci mai bine să fac vreun meşteşug, doară voi scăpa”. Şi mersă vulpe şi să tăvăli prin nişte baligi şi în gunoaie şi să feştele şi marsă şi să culcă lângă o poartă can deoparte şi să făcu că-i moartă[240]. Iar dacă să făcu zio, veni un om, până a nu deşchide poarta, şi văzu vulpe feştelită şi cu gura căscată ca o moartă şi scoasă cuțitul şi-i tăie coada şi zisă: „Această coadă mi-a fi de ştersu piiatra morii”. Şi sta omul de aştepta pe portariu ca să-i deşchiză poarta, iar vulpe răbda şi tot să făce că-i moartă. Şi mai veni şi alt om şi, văzind pe cela ce ține coada vulpii în mână, şi văzu şi vulpe şi scoasă şi acela cuțitul şi-i tăie urechile, / zicând că sânt bune să se joace copiii. Iar vulpe răbda. 95v Apoi mai veni şi alt om şi, dacă văzu pe ciialalți că-i tăiasă unul coada, altul urechile vulpii, luo şi acela o piiatră şi-i zdrobi câțva dinți din gura vulpii zicând: „Eu am auzit că, pe cine îl dor dinții, acela să poarte dinți de vulpe în gură şi să lecuieşti”. Iar vulpe răbdă şi aceasta şi tot să făce că-i moartă. Atunce veni şi portariul şi cu alt om şi, dacă văzură pe cielalți oameni ci aştepta la poartă şi ține fiiştecarile ce tăiasă de la vulpe şi văzu şi vulpe moartă, portariul marsă să deşchiză poarta, iar omul carile venisă cu portariul zisă:

[238] Ambii i scrişi peste e şi, respectiv, .

[239] Scris: ea(i); altă lecțune posibilă: *eai*.

[240] Scris: poaræ .

BDD-A27577 © 2017 Academia de Ştiințe a Moldovei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:00:38 UTC)

– Fraților, şi eu am auzit că inima de vulpe este de mare leacu la toate bolile, orici feliu de boală să fie, să să afume cu inimă de vulpe şi îndată dobândeşte sănătate. //
96r Şi eu voi spintica vulpe aceasta şi voi luoa inima.

Şi scoasă cuțitul ca să spintice vulpe, iar vulpe, dacă auzi că va să-i scoată inima, ea atunce nu putu să răbde şi aşe batjocorită sări şi dedi pe poartă afară şi scăpă vie.

Aşe şi eu, ticăloasa de mine, aceste câte sfătuiră boierii, sfetnicii Împărăției<i> Tale, gata sânt să le trag unil<e> ca aceste, iar cât să-*m* scoată inima, aceasta nu pot să rabd, o, vai de mine!

Atunce răspunsă şi feciorul împăratului:

– Adevărat grăieşte muiere aceasta şi bună pildă spusă, că aşe i să cade, că nu trebuieşte oamenii cii înțelepți şi cu minte să aibă greşalele muiereşti spre pizmă de moarte, ci aceştie i să cade şi este cu dreptate să i să radă capul şi sprâncenile şi să o dizbrace până în brâu şi să o muruiască cu dohot şi să o puie pe un măgariu călare
96v şi să o poarte pe toate ulițile şi să o bată / cu o puhă de teiu unsă cu dohot şi să o ruşinează; şi doi trâmbițaș să margă unul înainte şi unul denapoi şi să zică tare să auză toț oamenii răutate ci au făcut ea şi ci au fost gătit să facă fiiului împăratului.

Iar împăratul, auzind aceste de la fiiul său, să bucură. Şi toț boierii şi domnii[241] priimiră acest sfat. Şi zisă împăratul:

– Bine ai socotit, fiiul mieu, cu mare înțelepciune ne sfătuiș pe noi.

Şi îndată poronci împăratul şi aşe îi făcură toate precum au zis fiiul împăratului şi o ruşinară şi o purtară pin toată cetate, cât toț o au văzut-o şi toț striga: „Aşe i să cade".

Iar după aceste zisă împăratul Sandipii filosofului:

97r – Spuni-*m* drept, dascale, de unde luo fiiul meu atâ//ta înțelepciune şi degrabă, că nu-i din fire sau din naştere, ci-i din osârdiia ta să cunoaşte că au învățat.

Şi răspunsă Sandipa şi zisă:

– Împărate, minte fiiului tău şi înțelepciune de la Dumnezeu le are dar dăruite, de vreme ci şi a me osârdie s-au împreunat cu aceste doao, adică s-au lipit osirdie, silința mea lângă darul lui Dumnezeu şi voința fiiului tău sau, să zicim, aşe fiind darul lui Dumnezeu, au fost şi voie fiiului tău, apoi şi silința mea pe lângă aceste doao s-au împreunat şi pentru aceasta îndată au luoat fiiul tău atâta înțelepciune[242], cât poate să întreacă pe toț oamenii cu răspunsurile lui. Deci pentru aceasta ascultă să-ț spun o pildă.

Era un împărat şi ave mulți filosofi, dintri carile filosofi era unul mai mare.
97v Şi mai / ave împăratul şi un cetitoriu de stele. Şi să întâmplă de să născu un fiiu al filosofului celui mai mare şi spusără împăratului că s-au născut fiiu filosofului celui mai mare astăzi şi-i frumos, iar împăratul îndată chemă pe cetitoriul de stele şi-i zisă să caute în stele pentru naştire fiiului filosofului, să vază ci feliu de om va să fie, iar cetitoriul de stele zisă:

– Am căutat, împărate, în stele astă-noapte în ceasul ci s-au născut, că au venit filosoful la mine şi mi-au zis să-i caut; şi i-am căutat şi i-am spus şi filosofului şi iată că-ț

[241] Urmează, din greşeală, i ; cf. ms. 3184 (71r), unde *şi* lipseşte.

[242] e final scris peste altă slovă, ilizibilă.

BDD-A27577 © 2017 Academia de Ştiințe a Moldovei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:00:38 UTC)

spun şi Împărăţii<i> Tale că acesta copil[57] va să fie om rău, tâlhariu, ucigaş, pentru că în zodie rea s-au născut şi mulţi ani va trăi şi de la 13 ani va începe a face toate răutăţile.

Şi-l chemă împăratul pe filosof, pe tatul copilului[243], şi-i zisă:

– Auzii acum ci spune cetitoriul de stele // pentru fiiul tău carile s-au născut. 98r

Iar filosoful[244] zisă către cetitoriul de stele:

– Oare sânt adevărate aceste ce le spui împăratului şi miia?

Iar astronomul[245] zisă:

– Adevărate sânt câte le-am spus, că eu foarte cu amăruntul am cercat pentru zodie copilului[243] tău şi aflaiu că va să fie încă vătav tâlharilor.

Iar filosoful zisă către împăratul:

– Eu voi pedepsi pe fiiul meu şi l-oi păzi foarte, ca să nu fie el la o fire rea ca aceasta şi încă am nădejde pe Dumnezeu că l-oi face de[246] nici cu gândul n-a gândi el să facă nişte răutăţ ca aceste.

Iar dacă să făcu copilul[104] de 8 luni, îl înţercă mă-sa de la ţiţă şi-l pusă într-o casă şi acolo îl hrăne şi-l creşte şi-l învăţa toate învăţăturile bune şi dăscălie şi nu lăsa pe nime să între la dânsul, nici / pe copil[57] nu-l lăsa să iasă afară niciodată la nime. 98v
Şi aşe îl păzi până la 15 ani, apoi zisă tată-său filosoful:

– Fiiule, mâine voi să te duc la împăratul, iar tu iată cum să te închini împăratului şi să-l urezi[247] frumos, ca să ne fie cinste şi laudă de la împăratul.

Iar acel voinicel al filosofului, dacă auzi că tată-său va să-l ducă la împăratul, el gândi sângur întru sine: „Eu încă n-am văzut pe împăratul niciodată, nici împăratul pe mine; şi acum, când oi merge, trebuie să-i duc ceva colaci mirositori, şi de la tatul meu mi-i ruşine a-i cere lucru ca acesta, ci eu voi face altfeliu". Şi să sculă într-ace noapte şi ieşi furiş de la tată-său şi să dusă şi nimeri tocma la curţile împăratului, ne//ştiind 99r
el ale cui sânt acele curţi. Şi aşe de încet s-au apropiet, că nici străjării nu l-au simţit şi au săpat pe supt părete şi s-au tâmplat de au nemerit tocma la patul împăratului, iar împăratul, fiind deşteptat, îl văzu şi să spăimântă foarte şi gândi împăratul: „Acest tâlhariu, de nu s-ar simţi el întru multă vârtute de tărie, n-ar fi îndrăznit el să între în curţile mele, ci, pesămne, este foarte tare şi eu, de voi zice ceva, el mă va omorî". Şi tăcu împăratul de frică. Iar furul să întinsă şi luo o haină împărătească foarte scumpă şi ieşi cu dânsa şi să dusă şi a dăoaza dez-dimineaţă, tot fără de ştire tătâni-său, să dusă în târgu şi vându haina împăratului în târgu şi cumpără colaci frumoş şi mirositori. Şi, dacă să făcu zio bine, veni filosoful şi-l luo pe fiiul său şi marsără la împăratul şi să închinară, / iar voinicul închină colacii la împăratul şi-l ură foarte frumos. 99v
Şi îndată începu filosoful a-l lăuda pe fiiul său şi zisă:

[243] Scris: k| pel ¶l ¶(i).
[244] Scris: f el osof ¶(l).
[245] Scris: a(s)æronom˜¶(l).
[246] e scris peste i .
[247] Scris: ¶reze.

BDD-A27577 © 2017 Academia de Ştiinţe a Moldovei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:00:38 UTC)

– Împărate, în veci să trăieşti! Şi iată că adusăiu pe fiiul mieu la Împărăţiia Ta ca să-l vezi pentru cele ci au zis cetitoriul de stele că la 13 ani va fi fiiul mieu ucegaş de oameni; şi iată acum fiiul mieu este de 15 ani şi niciun furtuşag n-au făcut, şi iată că astronomul este mincinos şi de pe aceasta să cunoaşte că, câte le spune astronomul, toate sânt minciuni.

Ia*r* împăratul căută la copil[57] şi cunoscu statul şi obrazul şi zisă către filosof:

– Acesta cu adevărat mi-au spart păretele meu astă-noapte şi mi-au luoat haina me ce scumpă şi fur este şi tâlhariu, că eu îl cunoscu de astă-noapte. Şi cetitoriul de stele câte mi-au spus atunce şi acmu toate sânt adevărate, căci elu, ca un iscusit astronom,
100r toate le cunoa//şte din zodiia naştirii omului.

Dintru această pildă să ştii, o, puternice împărate, că în naştire a fieştecăruia sânt însămnate istoriile şi despărţite au spre bunătăţi, au spre răutăţi din planite sânt aceste, cum fu şi la naştire fiiului tău, că nu întru zburdăciune tinereţilor, când era copil[57], au învăţat, ci, dacă au sosit în vârsta de bărbat şi împreună cu vârsta, i-au sosit şi lucrurile cele bune şi lăudate şi-i plin de toate darurile.

Şi aceste zicând, să închină şi să dusă la curţile sale. Atunce împăratul zisă către fiiul său:

– Spuni-*m*, iubite fiiule, în ci chip dascalul Sandipa te-au învăţat atâta filosofie?

Ia*r* cuconul[248] zisă:

– Părintile mieu, dacă m-au dus la casa lui, îndată făcu o casă mare, noao şi câte învăţături vre să mă înveţe, toate le zugrăvi pe păreţi; şi încotro căutam tot istorii zugră-
101v vite videm şi lângă zugrăvituri scrisă şi pricina şi aşe ori / la care chip căutam învăţam şi unde eu nu mă pricepem el î*m* spune şi mă învăţa. Şi aşe am învăţat toată filosofie desăvârşit întru puţină vreme şi pre uşor am învăţat şi cu drag, fiind dascalul vrednic şi meşteşugos la dăscălie.

Ia*r* împăratul să bucură şi să veseli foarte.

Pentru însurare au întrebat oarecine odată pre un filosof, anume preînţeleptul Săcund. Şi zisă filosoful:

– Însurându-să un om, ce este muiere lui?

Ia*r* Săcund zisă:

– Este întunecare bărbatului, furtună casii în tot ceasul, grijă şi pagubă gânditoare în toate zilele, vrăjmăşie şi nevoie, războiu de tot feliul, o jiganie care de-a pururea lăcuieşte cu dânsa, şi-i leoaică care în tot ceasul să luptă cu tine şi căţe împodobită şi muşcă
101r pe furiş, dobi/toc cu năravviclen, muncă sufletului bărbatului nesfârşit. Amin!

Să ştiţ to*t* că aşe au grăit şi au răspunsu preînţeleptul Săcund filosoful şi aşe este adevărat.

Sfârşitul istorii<i> lui Chir împărat şi al Sandipii filosofului

[248] Scris iniţal kope, iar apoi o a fost modificat în ¶, p în k şi e în | .

BDD-A27577 © 2017 Academia de Ştiinţe a Moldovei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:00:38 UTC)

GLOSAR

Pentru a înlesni înțelegerea textului editat, am anexat o listă de cuvinte și expresii al căror sens este mai puțin sau chiar deloc cunoscut astăzi. În selectarea termenilor ne-am condus de criteriul neapartenenței la fondul de bază al lexicului literar actual, procedeul de glosare fiind aplicat exclusiv unităților lexicale cu sens învechit ori regional sau/și popular, unele dispărute din limbă sau menținute cu sens diferit. Totuși, pentru a nu mări numărul termenilor glosați, nu au fost reținute formele neliterare de tipul *aşe*, *cătră*, *gios, pre* etc., al căror sens se întrevede clar.

Ordonarea cuvintelor-titlu, păstrate întocmai cum apar în text, este cea alfabetică, cu indicarea doar a primei apariții.

acmu adv. „acum” 16r.

aferim interj. „foarte bine, bravo” 26r.

amegiu s. m. „amăgitor” 85r.

amesteca vb. „a defăima” 21v.

apuca vb. **1**. „a se prinde, a se angaja” 3r. **2**. „a avea relații cu…” 67v. **3**. expr. *a apuca pe cineva cu vorbe* „a ademeni cu vorba” 93v. **4**. „a începe” 46r.

astronom s. m. „astrolog” 98r.

astronomie s. f. „astrologie” 5r.

asupra prep. expr. *a veni ceva cuiva asupră* „a veni un necaz neașteptat peste cineva” 59r.

așeza vb. expr. *a așeza cu cineva ceva* „a se înțelege cu cineva asupra unui lucru” 73v.

așișI adv. „îndată, fără zăbavă” 38v.

au adv. interog., conj. **1**. adv. interog. „oare” 55r. **2**. conj. „sau” 8r.

balaș s. n. „varietate de rubin” 88r.

bănui vb. „a suspecta” 12v.

bârneț s. n. „brăcinar” 67r.

bicisnic s. m. „om vrednic de compătimire” 66v.

bicisnicie s. f. „starea omului becisnic” 81r.

birui vb. „a se supune cuiva” 35v.

biruitor s. m. „stăpânitor” 60r.

blăstămat s. m. „ticălos” 55v.

blem vb. imper. 1 pl. „să mergem” 49v.

bortă s. f. „gaură” 54v.

bortos adj. „găunos” 53r.

brudiu adj. „copilăros, necopt la minte” 92r.

can adv. „cam” 18r.

casă s. f. „cameră, odaie” 18v.

cămară s. f. „cameră” 25v.

căuta vb. „a privi” 24v.

ceas s. n. **1**. sint. *mult ceas* „timp îndelungat” 7r. **2**. loc. adv. *în tot ceasul* „tot timpul” 92v.

cerca vb. **1**. „a cerceta” 16v. **2**. „a se sili, a se strădui, a căuta să…” 21v. **3**. „a căuta” 24v.

cercătură s. f. „investigație” 5r.

cerși vb. „a cere” 15v.

chip s. n. loc. adv. **1**. *în tot chipul* „în multe feluri” 44v. **2**. *în ce chip* „cum” 100r. **3**. *într-acesta chip* „în felul acesta” 51v. **4**. *într-alt chip* „altfel” 11r.

chivernisală s. f. „administrare” 85r.

cineși pron. nehot. „fiecare” 78v.

cât conj. „încât” 10r.

cucon s. m. „fiu” 1v.

colun s. m. „măgar sălbatic” 27r.

crunt adj. „însângerat” 44r.

cumpănă s. f. expr. *a fi* (*sta*) *în* (*la*) *cumpănă de moarte* „a fi în pericol de moarte” 68r.

curăție s. f. „curățenie” 11r.

dăscălie s. f. „învățătură” 4r.

dăoza adv. loc. adv. *a dăoaza* „a doua zi” 18v.

de prep. **1**. „din” 21v. **2**. „de la” 23v.

BDD-A27577 © 2017 Academia de Științe a Moldovei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:00:38 UTC)

deprinde vb. „a instrui pe cineva” 7v.

desface vb. „a dezlega de vrăji, farmece” 49v.

desfăcător adj. „care dezleagă o vrajă, un farmec” 47v.

dizmerda vb. „a se desfăta” 9v.

din prep. „de” 70r.

dovedi vb. „a învinge” 43v.

drept adj., prep. **1**. adj. „devotat” 21r. **2**. prep. „lângă, în dreptul” 75v.

elinean s. m. „grec” 17r.

elinesc adj. sint. *limba elinească* „limba greacă veche” 1r.

făgădui vb. „a se jura” 3r.

fără conj., prep. **1**. conj. loc. conj. *fără decât* „decât” 10r. **2**. prep. loc. adj. *fără de cale* „nedrept” 59v.

fărădelege s. f. „nelegiuire” 33v.

făt s. m. **1.** „fiu” 1v. **2.** expr. *fătul meu* „fiul meu” 81r.

feredeu s. n. „baie” 78v.

feşteli vb. „a se murdări” 95r.

feştelit adj. „murdărit” 95r.

foarte adv. **1**. aşezat înaintea vb. „mult, tare” 12r.

fur s. m. „hoţ, tâlhar” 99r.

furtuşag s. n. „furt” 99v.

găzdaş s. m. „gazdă” 62r.

găzdav adj. „plăcut” 38v.

gâlceavă s. f. „ceartă” 28r.

giupân s. m. „stăpân” 18v.

giurui vb. „a făgădui” 3r.

giuruinţă s. f. „făgăduinţă” 3r.

gloată s. f. „suită” 31v.

gol adj. (despre sabie) „scoasă din teacă” 25r.

ibovnic s. m. „amant” 17v.

ispită s. f. „încercare” 39v.

ispiti vb. **1**. „a descoase” 8r. **2**. „a îndrăzni” 16r. **3**. „a încerca” 63r.

izbăvi vb. „a salva” 68r.

izbândi vb. „a mântui” 31r.

împărăţi vb. „a domni ca împărat” 1v.

încai adv. „cel puţin; măcar” 11r.

încă adv. „de asemenea” 46v.

îngădui vb. „a aştepta” 5v.

înspăimat adj. „înspăimântat” 81r.

întrebăciune s. f. „întrebare” 78r.

înţelege vb. „a afla” 45r.

jilţ s. n. „tron” 7r.

jupeneasă s. f. „soţie de om înstărit” 17r.

maică s. f. „mamă” 37v.

maştihă s. f. „mamă vitregă” 8r.

meşteşugi vb. „a plănui” 39r.

meşteşugire s. f. „uneltire” 1r.

meşteşugos adj. „iscusit, îndemânatic” 100v.

meşteşugui vb. „a meşteşugi; a plănui” 10r.

meşteşuguit adj. „viclean” 56v.

mânea vb. „a dormi undeva peste noapte” 52r.

mâhneciune s. f. „mâhnire” 7v.

mângâicios adj. „mângâios” 8v.

mântui vb. „a se salva” 52v.

mântuit adj. „terminată” 82r.

momiţă s. f. „maimuţă” 51v.

moşie s. f. **1**. „orice bun moştenit” 50v. **2**. „loc de origine al cuiva” 62v.

muiere s. f. **1**. „femeie”12r. **2**. „soţie” 11v.

muieresc adj. „femeiesc” 13v.

mult adv. „foarte” 55r.

mulţemită s. f. **1**. „mulţumire” 58v. **2**. „ceea ce se oferă drept răsplată” 78r.

muncă s. f. „suferinţă, chin” 101r.

munci vb. „a chinui” 35r.

muncitor s. m. „persoană care torturează, chinuieşte, căzneşte” 59r.

murui vb. „a murdări” 96r.

naramgiu adj. „roşu-deschis” 37r.

nădăjdui vb. **1** „a se îndrepta cu încredere spre…” 33r. **2**. „a-şi pune speranţa în…” 31r.

nebuni vb. „a înnebuni” 64v.

neclătit adj. „statornic; hotărât, ferm” 50v.

BDD-A27577 © 2017 Academia de Ştiinţe a Moldovei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:00:38 UTC)

negoț s. n. „marfă” 85r.
neguțătorie s. f. „negustorie” 51v.
neguțitoriu s. m. „negustor” 21v.
nevoi vb. „a se strădui” 44v.
nevoință s. f. loc. adv. *cu multă nevoință* „cu tragere de inimă” 21r.
norod s. n. „oameni” 72r.
numai adv. **1**. constr. neg. întărită pleonastic de *ci* „ci 15r. **2**. însoțit de *ce* „imediat” 69v. **3** loc. adv. *numai ce* „abia” 7r.
oarece pron. nehot. „ceva” 61v.
oarecine pron. nehot. „cineva” 47r.
obidi vb. „a se amărî” 23v.
obidnic adj. „orb” 90v.
ocărî vb. „a se certa” 63v.
odaie s. f. „una dintre încăperile stânei, în care se prepară şi se păstrează caşul şi brânza” 75v.
orândui vb. expr. *a orândui la moarte* „a condamna la moarte” 11v.
osebire s. f. „despărțire” 51r.
osirdie s. f. „ardoare” 1v.
ospăț s. n. „mâncare” 63v.
ostini vb. **1**. „a obosi” 92r. **2**. „a se strădui” 10v.
patimă s. f. „nenorocire; necaz” 94r.
păsa vb. „a merge, a se duce” 26r.
pe prep. „în” 98r.
pedepsi vb. „a învăța; a educa” 98r.
pentru prep. conj. comp. *pentru căci* „pentru că” 5r.
petrece vb. „a suferi, a îndura” 23v.
pozovenchi s. m. „om şarlatan” 36r.
pierde vb. „a omorî” 23v.
pieri vb. „a omorî” 51r.
pierzare s. f. **1**. „pieire” 58v. **2**. sint. *locul cel de pierzare* „loc de execuție a pedepsei capitale” 69r.
pil s. m. „elefant” 56v.
pizmaș s. m. „duşman” 31r.
pizmă s. f. „duşmănie” 31r.
planită s. f. „zodie” 5v.
pleca vb. **1.** „a convinge, a determina” 45v. **2.** urmat de inf. „a începe să…” 28r.
poromb s. m. „porumbel” 54v.
porombiță s. f. „porumbiță” 54v.
popreală s. f. „oprelişte” 60v.
popri vb. „a opri” 35r.
potrivire s. f. „împotrivire” 60v.
povârni vb. „a se înclina” 56v.
pozvoli vb. „a permite” 75r.
prăpădi vb. „a pierde ceva” 49r.
preget s. n. loc. adv. *fără de preget* „neîntrerupt” 60v.
prepune vb. „a presupune; a bănui” 17v.
pripus s. n. „presupunere” 16v.
prici vb. „a se certa” 33r.
pricină s. f. „vină”.
prigoni vb. „a se certa” 86r.
priimitor s. n. „un fel de han” 52r.
priveleşte s. f. loc. adv. *în priveleşte* „în văzul tuturor” 50v.
probozi vb. „a mustra” 88v.
prunc s. m. „copil mic; fiu” 43r.
pruncie s. f. „copilărie” 42v.
puhă s. f. „bici” 96v.
purcede vb. „a pleca” 17r.
rămas adj. „învins” 89r.
rămâne vb. „a învinge” 33r.
răsări vb. „a sări brusc” 30v.
răpegiune s. f. „repeziciune” 20v.
râmător s. m. „porc” 14r.
rândui vb. expr. *a rândui la moarte* „a condamna la moarte” 13r.
ruşina vb. **1**. „a umili” 96v. **2**. „a viola” 11r.
samă s. f. expr. **1**. *a lua sama* „a calcula” 30v. **2**. *a da samă* „a suporta consecințele pentru cele făcute” 41v.
saracan s. f. „sărmană” 37r.
scârbelnic adj. „care provoacă dezgust” 22r.
seca vb. „a se atrofia” 42r.
seceră s. f. „seceriş” 54v.
sfădi vb. „a se certa” 63v.
sfetnic s. m. „sfătuitor” 26v.
sili vb. „a se strădui” 12v.

BDD-A27577 © 2017 Academia de Științe a Moldovei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:00:38 UTC)

sârgui vb. „a sili” 93r.
slobod adj. „liber” 24r.
slujnică s. f. „servitoare, slugă” 17r.
soroc s. n. „termen, timp” 72v.
soție s. f. **1**. „tovarăș” 28v. **2**. expr. *a nu avea soție* „a nu avea pereche” 55v.
sta vb. loc. vb. *a sta față* „a se confrunta cu cineva” 82r.
stat s. n. „statură” 99v.
strigare s. f. „strigăt” 10v.
stropitură s. f. „strop” 55r.
sudui vb. „a înjura” 25v.
șârlău s. n. „șuvoi” 36v.
ședea vb. „a încăleca” 27v.
șuvăi vb. „a-și declina răspunderea” 80v.
tăgădui vb. „a se sustrage” 93v.
tămădui vb. „a vindeca, a lecui” 90r.
temei s. n. loc. adv. *cu temei* „trainic; temeinic” 7v.
ticălos adj. „sărman; nenorocit” 34v.
titări vb. sens neprecizat 92v.
tot adj. pron. neh. „fiecare” 93r.
trage vb. „a se retrage” 16r.
trândav adj. „leneș” 34v.
treabă s. f. „slujbă” 13v.
trieza adv. „a treia zi” 26v.
țiitoare s. f. „concubină” 8r.
țâță s. f. „sân, mamelă” 98r.
uliță s. f. expr. *a da ulița cuiva* „pedeapsă prin bătaie pe stradă” 63v.
umple vb. „a se împlini” 32v.
unu num. card. adj. sint. *unul născut* „unicul copil” 21r.
ucide vb. „a bate, a lovi” 65r.
vadea s. f. „termen fixat” 6v.
vătav s. m. „conducător al unui grup organizat” 98r.
vârtute s. f. **1**. „vigoare” 16r. **2**. loc. adj. *întru vârtute* „plin de vigoare” 99r.
vedi vb. „a demasca; a denunța” 57v.
voie s. f. **1**. sint. *voie rea* „indispoziție” 32r. **2**. expr. *a-și face voie rea* „a se întrista” 46v.
voitor adj. loc. adj. *voitor de rău* „răuvoitor” 26v.
zamfir s. n. „safir” 88r.
zapis s. n. „document, dovadă scrisă” 6r.
zăbavă s. f. „întârziere” 24v.
zăbăvi vb. „a întârzia” 24v.
zăuși vb. „a se zăpăci” 27v.
zburdăciune s. f. „zburdălnicie” 100r.
zdrobi vb. „a isprăvi” 2r.
zvori vb. „a servi, a sluji la curtea unui domnitor” 6v.

BDD-A27577 © 2017 Academia de Științe a Moldovei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:00:38 UTC)